

זכר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת לך לך תשפ"ה שנה י | גליון מס' 555

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

ברכה פהלכה מחוללת מהפכה

כמעט אלפים שנה אחר בריאת העולם הפציע אורו של אברהם אבינו והחל עדן חדש בקורות ימי עולם. אברהם אבינו היה ראש וראשון למאמינים, והוא זה שהחל להפיץ את אור האמונה בעולם.

חכמינו זכרונם לברכה (סוטה י א) מתארים את האופן שבו היה אברהם אבינו מלמד את בני דורו להאמין בה'. הוא הקים אהל שבו היה מארח את העוברים והשבים ומגיש להם מאכל ומשקה. לאחר שאכלו ושתו, היו האורחים מבקשים להודות לו. או אז היה אברהם אבינו טוען כנגדם: "וכי משלי אכלתם? משל אלקי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם!"

כלנו גדלנו על דברי חכמים אלו, אולי מבלי לשים לב למסר הנפלא הגלום בהם: מה גדולה היא השפעתה של אמירת ברכה על גופו האדם! הגה כי כן, באמצעות חנוך לאמירת ברכות - עמד אברהם אבינו והפיץ את אמונת ה' בעולם! גויים גמורים, כאלו שמעולם לא שמעו את שם ה', למדו להכירו ולהאמין בו באמצעות אמירת ברכה!

ותוכנה נוספת: כמי שעמל כל חייו להאכיל ולהשקות עובדי ארץ, נתפס אברהם אבינו כעמוד החסד. נכונים הדברים, כמובן, אולם עלינו לתת אל לבנו כי עקר חסדו של אברהם אבינו, "ראש המאמינים", היה בהביאו את אור האמונה אל כל אותם גויים פתאים שגדלו כל ימיהם על עבודת אלילים. בהגשת מזון לאורחיו, בספוק צרכיהם של חיי שעה, בקש אברהם אבינו להיטיב עמו הטבה של ממש, בהבאתם לחיי עולם על ידי שלמדם לברך ולהודות לה', וכך נטע בלבם את האמונה בו.

לכך כוון הפסוק (בראשית כא לג): "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", אשר ריש לקיש (סוטה י ב) דרשו: "אל תקרי 'ויקרא' אלא 'ויקראי'"; מטרת נטיעת האשל הייתה להקריא את שם ה' בפני הבריות, פלומר ללמדם לברך ולהודות לה'.

אולי מכאן המקור לאמרה הנודעת בשם צדיקים שאין האכילה גורמת את הברכה, אלא הברכה גורמת את האכילה - כל מטרת האכילה היא הברכות הנאמרות מחמתה. שכן, כאמור, אברהם אבינו הקדיש את חייו להאכיל כל עובר ארח שדרך על מפתן אהלו, בשביל לאלפו בינה - להודות ולברך על אכילתו.

"מעשה אבות סימן לבנים". אף אנו, זרעו של אברהם אבינו, נקרא את שם ה' בפני הבריות! פאשר נבחין באדם העומד לברך, נבקש ממנו לענות אמן אחר ברכתו, ובכך, מלבד עצם הזכיה במצות אמן, נגרם לו לומר את ברכתו פראוי.

בקריאה ובהקראה "בשם ה' א-ל עולם!"
שבת שלום,

278 213 מחוברים

דרך אמונים

פנייה הלכה בפרשה

כל הברכות בזכות ארץ ישראל

"ויאמר ה' אל אברהם לך מוארץ וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצה; ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה" (יב א-ב)

בין שבע הברכות הנאמרות בשמחת חתן וכלה, אנו מיוחדים ברכה לבנין ירושלים - "משמח ציון בבניה". ומה ענינה לשמחת חתן וכלה? רבי אריה צבי פרומר אב"ד קוז'ניגלוב הטעים זאת על פי יסוד הנלמד מן הפסוק שלפנינו:

הסבה לאמירת שבע ברכות בשמחת חתן וכלה היא כדי לבטל מעליהם את הקללה שבה התקלל אדם הראשון וזרעו אחריו. והנה, את עקר כח הברכה שואבים ישראל מברכת "והיה ברכה" בה התברך אברהם אבינו, וכפי שפרש רש"י: "הברכות נתונות בידך". אלא פרש"י פרש שברכת "ואעשה לגוי גדול" התנתה ב"לך לך מוארץ... אל הארץ אשר ארצה", ויש ללמד מכך שאף כל הברכות שנאמרו כאן התנו בישיבת הארץ. לפיכך, כדי שאף תושבי חוץ לארץ יוכלו לזכות בכח הברכות שהתברך אברהם, תקנו לבקש בשבע ברכות על בנין ירושלים, כדי שמכח הגעגועים לירושלים יחשב להם כאלו דרו בה ובכך תקים בהם ברכת "משמח ציון בבניה" (ארץ צבי ח"ב דרושים דרוש ו אות ט).

הזכרת אברהם בהזכרת מלכות

"ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה" (יב ב)

במסכת ברכות (מ ב) אמרו חכמים כי "כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה", כלומר: ברכה שהמברך לא הזכיר בה שיה' יתברך הוא "מלך העולם" (ראה שו"ע או"ח ריד), אין יוצאים בה ידי חובה. לפי זה יש להבין: כיצד זה בברכת אבות

הפותחת את תפלת העמידה לא תקנו לומר "מלך העולם"? תרצו התוספות (שם ד"ה אמר) כי תבות "אלקי אברהם" שתקנו בה הן כהזכרת מלכות, שכן אברהם אבינו פרסם לכל את מלכות ה'.

רבי ישראל זאבי אב"ד חברון כתב כי דברי התוספות נרמזו בפסוק שלפנינו: חכמים (פסחים קז ב, הובא ברש"י) דרשו את הבטחת ה' לאברהם בכתוב זה פה: "ואעשה לגוי גדול" - שיזכרוך בפתיחת ברכה ראשונה של שמונה עשרה, "אלקי אברהם". "ואברכה" - שאף יזכירו בה "אלקי יצחק". "ואגדלה שמך" - שיוסיפו ויאמרו בה "אלקי יעקב". סיום הכתוב: "והיה ברכה" בא ללמד שבחתימת הברכה יזכר שוב רק שמו של אברהם - "מגן אברהם".

ועל פי דברי תוספות יש להוסיף ולפרש, שהכתוב "והיה ברכה" אף נרמז שהזכרת שמו של אברהם בפתיחת הברכה היא זו שמהנה את הברכה, לפי שעל ידה היא נחשבת לברכה פהלכה - כזו שיש בה מלכות (פני דוד' [לחיד"א] אות יב).

שתי ברכות על "לחם ויין"

"ומלכי-צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון" (יד יח)

מדוע בחר מלכי צדק להוציא לפני אברהם אבינו "לחם ויין" דוקא? באר זאת רבי שמואל הפהן נכד הסמ"ע, על פי ההלכה המבארת בשלחן ערוך (או"ח סי' קעו-קעז) שברפת הפת פוטרת את המאכלים המגושים בתוך הסעודה, מלבד יין. ולפי שבמעמד זה נטלה הפהנה ממלכי צדק ונתנה לאברהם (גידים לב ב), אם כן מדין מצות "וקדשתו" (ויקרא כה ח) יש לכבדו לברך ראשון בסעודה (גטין נט ב). לפיכך הגיש בפניו גם פת וגם יין, ובכך כבדו לברך ראשון שתי ברכות, הן על הפת והן על היין (דרוש שמואל).

דע לפני מי אתה

לחילוי לאזק את הטוראי עז הפנים ולהשליכו אל הפלא. כשנגרר ר' יוסף אל הצינוק רועם לעברו הקצין: "זלזלת בצבא הרוסי, דינך כבר נחרץ למות!" אך גם לשמע דברים אלו פניו של ר' יוסף נותרו רגועות, ואיש אינו מצליח לחרץ בהן תלמי דאגה.

בתא מעפש וחסוף יושב ר' יוסף ועיניו מאירות. קרן שמש אינה חודרת אל מעבה האדמה, אך מזמורי תפלה ממלאים אותו בחיות.

אמונתו הצרופה אינה נותנת פתח ליאוש.

גם כשהצעה לו זכות הסנגוריה הצבאית, הדף אותה בנחרצות, העדיף להשליך את ידו ובטחונו על בורא עולם, זולתו אין עוד.

כשנפתח משפטו של ר' יוסף התגלגלו רעמי צחוק באולם, משורת הכבוד ועד לספסלי היציע. כלם כאחד גחכו על הנאשם שלא נצל את זכות ההגנה העומדת לכל אזרח. משסים התובע הצבאי למנות את חטאיו של הטוראי היהודי, הביעו חבר השופטים זעזוע מהפגיעה הנפשעת בצאר הרוסי. ביחוד מעצם העבדה שהוא התרחש במפקד הבקר, לעיני מאות חילים. פגיעה בקיסרות הרוסית היא בלתי נסלחת.

חוקמת המות כבר נספגה בכרית הדיו. רגע לפני גזר הדין התבקש הנאשם לומר משפט או שנים להגנתו. ר' יוסף קם בשלמות נפש, כאלו אין גזר דינו מתנועע עכשו על הכף. בבהירות ובבטחה הוא אמר: "כשגיסתי לצבא הרוסי התבקשתי להשבע אמונים בחפץ היקר לי מכל. חשבתי מהו הדבר הזה שאין למעלה ממנו, והרמתי את התפליו. כשהן נתונות בידי, נשבעתי אמונים למלכות עד יום מותי. וכי עולה בידיכם שרשאי אני להפר את מלתי?! בוראנו צונו לשמור כל מוצא פינו, ושבועת שוא היא אחד האסורים החמורים בספר החקים שלנו. מהרגע שנשבעתי עם תפליו, הס לכס מלחשב שלא ארחש כבוד כלפי הצאר."

מהיום מוזר עבר בקהל. ר' יוסף ממשיך: "בשעה שהקצין השליך את החפץ המקדש שעמו נשבעתי אמונים, הרי הוא נהג בזלזול איום כלפי ההיררכיה הצבאית וכלפי טקס השבעת החילים, וכך הוא קרא תגר על הקיסרות הרוסית ירום הודה. דווקא מתוך אמונתי לצאר והכנעתי המחלטת לכל דרגיה, מחיתי על כבוד הצבא, וקטרתי בשאט נפש לקצין. אינני סולח על מעשה נפשע זה."

הפסקה! נקש השופט בפטישון וסדרן הוציא את הנוכחים מהאולם.

לאחר התיעצות סוערת נקראו כלם חזרה, והשופט הקריא בהטעמה את פרוטוקול האשומים של הקצין: "בית המשפט השתכנע מטעונו המוצקים של הטוראי וזכה אותו מפל אשמה. הקצין ירד בדרגה וישא בהוצאות המשפט."

"תם הדין!" הכריז הסדרן לקהל המבלבל, ור' יוסף יצא מהאולם בשלמות נפש, כאלו כבר צפה מראש את גזר הדין. או, מדיק יותר, את כת התפלה אצל מלך המשפט.

"יוסף קדישא" פרק טו

ר' יוסף, הטוראי הנחוש, מתעטף בטלית וכורך את תפליו, וכלו אומר שירה. חיש קל צולל הוא אל מעמקי תפלה חמה המפיצה הלה בכל הצריף, ובניעמה מחדת לוחש את מלות הפסוקים כמונה מעות של זהב. מן הצד נדמה לשכניו בחדר, כאלו אין לו מאומה בחייו, רק רגע צרוף של תפלה.

שעה ארכה נמשך המחזה המפעים הזה, כשר' יוסף נכנס פנימה אל היכל התפלה ומתענג בין מבואותיו, בבחינת "הביאני המלך חדריו". הוא אינו מבחין בטללי הבקר שכבר הרפינו ראש מול השמש הארחת, וכמו מתעלם מן העומד להתרחש בדקות הקרובות. אז יתרעו הזקפים בחוצרות המזהבות, ויעירו את יושבי הסרקטין ליום חדש של אמונים מפרכים.

חילי הפלגה מתעוררים לקול ההמנון הרוסי ומנערים חליות שחוחות משינת עראי. אין ברשותם דקות מיתרות כדי להחליח את שפתותיהם במשקה חם או להנות מקרן ראשונה של בקר. לפנייהם פרק זמן קצוב מאד שבו נדרשים הם להתארגן ולעמד הכון לקראת מסדר הבקר. הם נחפזים לשרוף את שרוכי המגף ולהיטיב את הכמתה, וכבר אינם מתרגשים ממראהו של ר' יוסף העוצם עיניו בדבקות ומתנועע בפנה שכוחה.

"דובריה אוטרו!" (בקר טוב), נוהם הזקיף ומסמן בידי לאורח רם מעלה להפנס פנימה למקום.

"דרסטי!" (שלום), עונה לו הקצין הבכיר, עטור המדליות, שהגיח אמש בהפתעה אל הסרקטין וכבר צועד ביהירות בין שורות המתפקדים, סוקר בדקדקנות כל חיל וחיל.

שביעות רצונו מן המשמעת המחלטת השוררת בפלגה, מתחלפת בבת אחת בארשת שופכת וקוצפת, כאשר הוא קולט בזוית עיניו את רבי יוסף קרישבסקי שקוע בתפלה, ואין לו

בעולמו רק צמון ויתנהה.

הקצין הנועם מנופף בידי לטוראי הסורך ומסמן לו שיחיד ממעשיו, אולם ר' יוסף מתרפק על מלות התפלה ואינו מבחין כלל בנעשה. סבלנותו של האורח קצרה והוא דורש מן החיל להתעשת ולהצדיע בפניו, ואלו ר' יוסף בשלמותו צועד שלוש פסיעות לאחור ומסים את תפלת העמידה. רוחו של הקצין רותחת, והוא אינו מוכיח לשאת את חציפותו של החיל. בתנועת יד חדה הוא תולש את תפליו של ר' יוסף ומשליכו ארצה בפראות.

רבי יוסף רוכן אל התפליו היקרות ונושק להן באהבה, וללא הסוס מרים ידו וסוטר לקצין היהיר, במחאה על עלבונן.

הקצין ההמום נושף בכעס אדיר ומצוה

הלילה הרוסי כבר התרגל מזמן אל הפפור, נהמת קור שמטה צמרנה את הסרקטין.

חילי המחנה הצבאי המתשים מתפרבלים באריג הדקיק שהענק להם במסגרת חבילת הציוד הבסיסית, נטולת המותרות. חבילת דלה שפל מותרת להאיץ את הסתגלותם של החילים אל תנאי הלחימה בשטח.

תכף תעלינה קרנים ראשונות של שחר ותפזרנה פסים דקים של אור על גגות הצריפים, אות וסימן ליום אמונים חדש המתקרב ובא בצעדי ענק. דממה מקפדת

כשנפתח משפטו של ר' יוסף התגלגלו רעמי צחוק באולם, משורת הכבוד ועד לספסלי היציע. כלם כאחד גחכו על הנאשם שלא נצל את זכות ההגנה העומדת לכל אזרח

פלא לפורטובו במוסקבה

מהדהדת בכל המחנה. רק קולות מגפיהם המסמרים של הזקפים נשמעים בשטח הסרקטין, עיניהם בולשות מצד אל צד עד לקו האפקי, ואיניהם מחדדות לכל רחש מיתר. בשעה הקרובה יערו מסדר הבקר הנודע, בו ידרשו המתפקדים להפגין משמעת מחלטת להיררכיה הצבאית.

מאחד הצריפים עולה רחש ארז, המנסר את השקט העמוק.

רבי יוסף קדיש קרישבסקי השפים קום אל תוף הצנה וחלץ את עצמותיו המצמררות. פניו נרגשות והוא מסים הכנות אחרונות לפני התפלה, לקראת עמידתו לפני מנהיג העולם, אשר "יוצר אור ובורא חשך", גם בקסרקטין מבדד.

הרב שלום לנדסברג שליט"א בית הכנסת 'קהל חסידי ירושלים' בית שמש

ברכות השחר, אך כשאומרים בפני שנים, זה כבר הופך לשעור... צריך להגיד אותן יותר בקול, יותר במתינות, כדי ששניהם יהיו בקצב, וכך במשך שנים ענינו יחד אמן, עד שיום אחד הוא לא הרגיש טוב ולעת עתה אני ממשיך לבד בתפקיד.

מדוע לדעתכם אנשים לעתים מזלזלים במצוה נשגבה זו?

אני לא יודע למה אנשים נוטים לזלזל, אבל דבר אחד אני יודע, שעצם קיומו של 'גבאי אמן' בבית הכנסת מגביר את המודעות לאמירת ברכות ועניית אמן בכל בית הכנסת, גם אצל אלו שעדיין לא נגשים לומר ברכות אצלו.

כך שכל 'גבאי אמן' צריך לדעת שגם אלו שלא באים לומר לפניו את ברכות השחר, עצם זה שהם רואים שיש 'גבאי אמן' זה מחשיב להם את הענין לומר ברכות בכונה, ולפעמים בלי שאף אחד שם לב הם אפילו אומרים אותן בקול כדי שהעומד לידם יענה אמן.

וגם זה פמוכן נזקף לזכותו של הגבאי אמן.

מהי הדרך לחבר את הצבור להנהגת הקדמונים, לברך ברכות השחר בפני מי שיענה אמן?

אני יכול להגיד מה חבר אותי מאד ועור לי במהלך כל השנים: לקרוא את הגליון השבועי הנפלא 'וכל מאמינים'... מדי שבוע אני נוסע במיוחד למקום שבו נתן להשיג את הגליונות באזורנו. אני חושב שגליון 'וכל מאמינים' יש יחידות שאין לשום עלון בעולם, הוא כתוב בצורה כל כך טובה וברורה, בסגנון המתאים גם לילד בגיל שמונה וגם ליהודי בגילי שפבר עבר את שנת התשעים בחסד ה'.

כמה זמן דורשת מכם המשימה מדי בקר? מכמה אנשים אתם שומעים ברכות?

קדם כל נסח השאלה "כמה זמן זה לוקח" אינו מדיק, כי לענות אמן זו לא משימה שצריך לסים... זו זכות אדירה, כך שאף ממש לא משנה כמה זמן זה לוקח. ושנית, אני מתפלל בהנצ ומגיע מקדם לתפלה, כך שיש לי ב"ה הרבה זמן פנוי לענות אמן לכל המתפללים במגן שלי, וגם במגנים אחריו.

אמונים'. בעקבות כך הגעתי גם אני לעסק בספריו של ה'שומר אמונים', שם הוא מפליג מאד בענין של עניית אמן על ברכות השחר, ועל הפונה של האמן, במלים מאד מיחדות ומעוררות. מני אז התחברתי מאד לענין של אמן...

התחלתי לגשת למתפללים ובקשתי שיגידו את הברכות באזני. תמיד פעם בלבי הרצון שהעסק יהיה ממסד וקבוע, שאנשים יגיעו להגיד אצלי אמן, ואכן ברוך ה' כיום אני זוכה לכך, כשאנשים רבים כבר נגשים אלי מאליהם מדי בקר להגיד ברכות.

איך באמת הכל התחיל? מתי זה הפך להיות ממסד?

בבית המדרש בקרית צאנז בירושלים היתה קבוצה של כמה יהודים יקרים שהשתוקקו לענות אמן. היינו מתפרשים בכל קצוות בית כנסת ואומרים אמן אחר המתפללים. ברגע שהיינו קבוצה הכל היה קל יותר. התחלנו בעניית אמן זה לזה, ומחר מאד הצטרפו אלינו עוד ועוד.

אחרי הרבה שנים זכינו לקבל מ'בני אמונים' שליט, ומאז ועד היום השלט משמש אותי. המעלה בשלט - שגם כאשר אני מגיע למקום שאינו רגיל להתפלל בו, אני שם את השלט, וזה מיד גורם שאנשים יגיעו לומר ברכות אצלי.

כשעברתי לבית שמש, מצאתי בבית הכנסת יהודי יקר בשם הרב זקס, נכד של החפץ חיים ז"ע, שכבר היה 'גבאי אמן'. בפעם הראשונה פשוט התישבתי לידו כדי לשמע את האמנים, ואז קרה משהו מענין: היינו שני גבאים ביחד, ואני אומר לך שיש לזה מעלה גדולה, כי כשאומרים ברכות לגבאי אחד, אז המתפלל יכול להגיד בשקט את

תחושת הוד קדומים אוחת בנו, כשאנו מתישבים לשיחה אפופת אמן עם היהודי הנושא, ככל הנראה, בתאר 'גבאי אמן' הותיק ביותר בדורנו.

איש שיחני, הרב שלום לנדסברג שליט"א, הוא 'גבאי אמן' מהסוג הישן והאותנטי. כבר עשרות שנים, עוד בטרם התחוללה מהפכת 'בני אמונים' שהפכה את המודעות לעניית אמן לנחלת הכלל, עומד רבי שלום שליט"א, מיקירי קרית דשופריא, מדי בקר עטוף בטלית ותפילין, בצנעה ובפשטות, ועונה אמן על ברכות השחר של יהודים רבים. כך, משך שנים, בקרית צאנז בעיה"ק ירושלים, ולאחרונה בעיר התורה והחסידות בית שמש.

בפתחה של שיחה עם אחד מגבאי האמן הותיקים בדורנו, בלי עין הרע, נשאלת השאלה המתבקשת: כמה שנים אתם כבר משמשים כגבאי אמן?

האמת שקשה לזכור את התאריך המדיק, אבל זה למעלה מחמשים שנה אני זוכה לענות אמן אחרי המברכים ברכות השחר. אמנם לא בכל השנים משמתי ממש כ'גבאי', אך תמיד היו מספר מתפללים קבועים שהיו נגשים אלי לומר את ברכותיהם ולזכות באמן.

התקופה העקרית היתה בבית המדרש צאנז בקרית צאנז ירושלים, בה התגוררתי שנים

רבות. שם זכיתי להיות 'גבאי אמן' ב"ה, וגם היום, לאחר שעברתי לבית שמש אני זוכה ב"ה להמשיך במלאכת הקדש של עניית אמן, בימות החל בבית הכנסת 'קהל חסידי ירושלים' בבית שמש. בשבתות, היות שקשה לי לצעד רגלית, מתקים בביתי מגן של נכדי שיחיו, והם נגשים אלי מגדול עד קטן להגיד ברכות השחר ואני עונה אמן ומחלק ממתק קטן.

מהיכן אתם שואבים את הכחות והמרץ להקדיש מדי בקר מזמנכם ולפנות למתפללים שיברכו ברכות השחר באזניכם? מה הביא אתכם ליקר כל כך את מצות עניית אמן?

אני תלמיד ישיבת חברון. בישיבת חברון בשנות המודי כהן כראש ישיבה הגה"צ רבי אהרן כהן, ואני הייתי מקשר אליו מאד. פעם הלכתי עם רבי אהרן לכתל, עוד לפני קום המדינה, ופגשנו את האדמו"ר רבי אהרן ראטה בעל ה'שומר אמונים'.

מאז שהתודעו זה לזה נוצר קשר עמוק וטמיר בין ראש הישיבה לבעל השומר

העונה אמן משפיע טובה לישראל

"ומלכי-צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון" (יד יח)
בזהר הקדוש (וילך רפה ב) מובא כי בזכות עניית אמן בכונה נפתחים למעלה שערי ברכה וטובה ומשפע שפע רב בכל העולמות.

המקובל רבי שלמה אהרן אויערבך, מגיד מישורים בבואן, הביא רמז לך מסופי התבות "הוציא לחם ויין" העולים אמן, ומכאן שמכת עניית אמן כהלכה משפיעים השפעות טובות לישראל (תפארת שלמה לרש"א אויערבך, צ'רנוביץ תרנ"א)

שבע ברכות כנגד שבע ברכות

"וברוך א-ל עליון אשר מנו צריה בידך ויתן לו מעשר מבל" (ד כ)

כתב רבי יעקב בעל הטורים (לעיל פסי יט) כי בשבעה פסוקים בתורה מצינו לשון ברכה כלפי הקדוש ברוך הוא: א. "ברוך ה' אלקי שם" (לעיל טו); ב. בפסוק שלפנינו - "וברוך א-ל עליון"; ג. "ברוך ה' אלקי אדני אברהם" (להלן כד כז); ד. "ואברך את ה' אלקי אדני אברהם" (להלן כד מח); ה. "ברוך ה' אשר הציל אתכם" (שמות יח ט); ו. "ואכלת ושבעת וברכת את ה'" (דברים ח ט); ז. "ולגד אמר ברוך מרחיב גד" (שם לג כ).

כנגד שבעה פסוקים אלו תקנו חכמים שבע ברכות בתפלת הלחם הנאמרת בשבתות ובימים טובים. כמו כן, בשבעה פסוקים אלו יחדו יש מאה תבות כנגד מאה ברכות שצריך אדם לברך בכל יום (מנחות מג ב).

תשעים אמונים משלימים לצדקה

"והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" (טו ו)

דרש רבי יעקב יהושע פרומן מלודז':

בתקוני זהר חדש' (קלב א) הובא כי המלה "צדקה" רומזת לארבעת

הדברים שחייב היהודי לעסוק בהם בכל יום, ואלו הם: עניית צ' אמונים וד' קדשות, אמירת ק' ברכות ולמוד ה' חמשי תורה.

לכך רמז הכתוב שלפנינו: "והאמן בה'" - בכך שהקפיד אברהם אבינו על עניית צ' אמונים, "ויחשבה לו צדקה" - הוא השלים את החובות הרמוזות במלה "צדקה" (נחלת יעקב יהושע פרושת שמות).

הרושת הארץ בזכות מאה ברכות

"ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה" (טו ח)

דרש רבי אליהו הכהן האתמרי, בעל ה'שבט מוסר':

במסכת מנחות (מג ב): הסמיכו חכמים את מצות מאה ברכות לפתוח (דברים י ב): 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך', ופרש רש"י (שם ד"ה מה) שהפסוק נדרש בדרך "אל תקרי": "אל תקרי מה אלא מאה" - "מאה [ברכות בכל יום] ה' אלקיך שאל מעמך".

אף כאן יש לדרש את המלה "במה" כאלו נאמר "במאה", וכך אמר אברהם אבינו: "במ[א]ה אדע כי אירשנה", בזכות אמירת מאה ברכות ביום אדע כי יזכו ישראל לרשת את הארץ ולשבת בה, וכפי שמצאנו שאמרו חכמים (גדרים פא א) שהארץ נחרבה לפי שלא הקפידו בני אותו דור לברך ברכת התורה (עיני העדה).

עיון אמן קטופה

"ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה" (טו טז)

ידועה היא ההלכה (ראה שו"ע או"ח ככד ח ובה"ל שם) שאסור לענות אמן בהשקטת אחת מאותיותיה, ואמן כזו נחשבת כ"אמן קטופה".

רמז להלכה זו נוכח למצא בכתוב זה: "לא שלם עון" - סופי תבות אמן, ללמד כי אמן שאינה שלמה נחשבת כעיון לאדם העונה אותה (חלק יעקב).

רבי ברוך מרדכי אורחי י"א בחשוון תשפ"ד

ראש הישיבה רבי ברוך מרדכי אורחי נושא דברים בכינוס 'בני אמונים'.

רבי ברוך מרדכי נולד לאביו רבי ישראל בשנת תרפ"ט בירושלים. כבר מילדותו יצא שמו כעליו, והוא זכה לקרבה מיחדת מראש ישיבת סלובודקה, רבי יצחק איזיק שר. בבחרותו היה מבאי ביתו של הגרי"ז סלובוצ'יק מברסק. לפני הגיעו לגיל מצוות נכנס ללמוד בישיבת חברון, בה למד בתברותא עם ראש הישיבה רבי משה חברוני.

עם הגיעו לפרקו לקחו משגיח הישיבה רבי מאיר חדש כחתן לבתו, ומיד לאחר נישואיו החל למסור שיעורים בישיבה.

בשנת תשל"ו הקים את ישיבת 'עטרת ישראל' ועמד בראשה עד יומו האחרון. במשך עשרות שנות הרבצת תורה זכה להעמיד אלפי תלמידים, בהם ראשי ישיבות ורבנים חשובים.

נפטר ב"א בחשוון תשפ"ד ונטמן בהר הזיתים בירושלים. שיעוריו וחדושי יצאו לאור בסדרת ספרי 'ברכת מרדכי' על התורה והש"ס.

עמקה של אמן

בנאום חוצב להבות שנשא ראש הישיבה רבי ברוך מרדכי אורחי בכינוס 'בני אמונים' שהתקיים בחדש אב תשע"ו בבני ברק, אמר את הדברים הבאים:

"עניית אמן היא חלק מהמצב והצורה של תפלת הצבור, שפשוטומדים עשרה ואחד מהם הוא שליח צבור ותשעה עונים אמן, הרי זו תפלה בצבור (ראה שו"ע או"ח ככד ד).

במלה הזו שהתגלגלה לנו על ידי חז"ל יש הרבה עמק. הרמב"ם (ברכות א יא) פוסק: כל העונה אמן אחר המברך, הרי הוא כמברך. עניית אמן מבטאת את כל תכונות דברי המברך, ולכן עניית אמן אחר הברכה נחשבת כאמירת ברכה. משום כך פסק השלחן ערוך (או"ח רפד ג) שבשבתות ובימים טובים יכול האדם להשלים את מכסת מאה הברכות שחייב האדם לברך מדי יום, בכך שיכוון לשמע את ברכות העולים לתורה וברכות ההפטרות ויענה אמן אחריהן.

נמצא אם כן שהמלה הקטנה הזו מקפלת בתוכה גם הסקמה והצטרפות לכל דברי המברך, גם את האמונה - שיאמנו דבריו, וגם את הכסופיו והבטחון שבקשיתו תקים".